

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 3605. Mederedacteuren: Jos. Cremers, Looiersgracht 7, Maastricht, Tel. 2294. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. Penningmeester: ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Tel. 2121.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 Jan. 1939. — Ruilverkeer. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering van 7 December l.l. — J. P. van Lith. Zeldzame Limburgsche Hymenoptera. — Erratum. — G. H. Waage. Ten afscheid. — J. Nypels. Onze Rector. — Prof. Dr. I. M. v. d. Vlerk. Rector Jos. Cremers. — Uittreksels uit brieven, die ons bereikten.

VERKRIJGBAAR:

1e en 2e Aanvulling der

AVIFAUNA

van de Nederlandsche Provincie Limburg, benevens een vergelijking met aangrenzende gebieden door **P. A. HENS**

UITGAVE 1926.

Deze aanvullingen beslaan 48 bladzijden, benevens 4 platen, en kosten slechts

1.50

Bestellingen worden ingewacht bij de

Uitg. M^{ij}. v/h. CL. GOFFIN
NIEUWSTR. 9, TEL. 2121, MAASTRICHT.

Men gelieve hiervoor de bestelkaart op de achterzijde van dit omslag uit te knippen en ingevuld te retourneren.

door

Dr. E. JASPAR.

Prijs ingen. f 3.90, geb. f 5.25.

Het werk bevat 310 pag. tekst op Esparto papier
en 20 pag. platen op zwaar kunstdruk papier.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de

Uitg. Mij v.h. Cl. Goffin

Nieuwstraat 9, Maastricht, Telefoon 2121.

Hierlangs afknippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende .....

..... (naam en
duidelijk adres) wenscht te ontvangen op het werk: „KINT GEER EUR EIGE
STAD?” door Dr. E. Jaspar. ^{Ingenaaid*}
Gebonden*

Door middel van boekhandel *).

(handtekening)

Door middel van de uitgevers *).

* Doorhalen wat niet verlangd wordt.

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie : G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 3605. Mederedacteurs : Jos. Cremers, Looiersgracht 7, Maastricht, Tel. 2294. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. Penningmeester : ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Tel. 2121.

Verschijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD : Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 Jan. 1939. — Ruilverkeer. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering van 7 December l.l. — J. P. van Lith. Zeldzame Limburgsche Hymenoptera. — Erratum. — G. H. Waage. Ten afscheid. — J. Nypels. Onze Rector. — Prof. Dr. I. M. v. d. Vlerk. Rector Jos. Crémers. — Uittreksels uit brieven, die ons bereikten.

DE MAANDELIJKSCHE VERGADERING
zal plaats hebben op **Woensdag 4 Januari a.s.**,
's namiddags te 6 uur precies in het Museum.

RUILVERKEER.

Université de Nancy-Faculté des Sciences.

VERSLAG VAN DE MAANDELIJKSCHE VERGADERING VAN 7 DECEMBER L.L.

Aanwezig, de dames : A. Kemp-Dassen, Dresen, Th. v. Schaik, R. Mallens, M. Meyer, T. Duting, R. Willemse-Widdershoven, en de heeren : Jos. Cremers, H. J. Beckers, H. Jongen, P. v. Hest, J. v. Gils, M. Kemp, H. Rongen, Fr. A. Husson, P. Dresen, D. v. Schaik, Br. Bernardus, P. Bingen, C. Willemse, J. Maessen, L. Grossier, J. M. Berg-holtz, P. Wassenberg, Th. Heyen, M. Mommers, L. Grégoire, A. Nulens, E. Kruytzer, P. Marres, Kortebos, Fr. v. Rummelen, Koopmans, P. H. Bou-choms.

Dr. Koopmans houdt de aangekondigde lezing over kleurenfotographie, met lichtbeelden.

Hiervan een verslag geven is ondoenlijk. Men moet de beelden, door Dr. K. vastgelegd op de gevoelige plaat, zien. Dan eerst krijgt men een idee, hoe de kleurenfotographie in de laatste jaren gestadig vooruitgaat en op weg is naar een volmaaktheid, die den fotograaf binnen afzienbaren tijd in staat stelt om, met weinig moeite en kleine onkosten, opnamen te maken, die uitmunten door een niet te verbeteren natuurlijkheid.

De vele vragen na afloop der demonstratie tot

Dr. Koopmans gericht, waren even zoovele getuigenissen van de meer dan gewone interesse, waarmee men de prachtbeelden bekeken had.

Naar aanleiding van de pogingen, welke van zekere zijde worden in 't werk gesteld, om het houden van vinken in kooien en 't organiseren van zangwedstrijden met deze vogels te verbieden, kon men eens echt merken, met wat een warmte de instandhouding van deze in Zuid-Limburg zoo geliefde sport door echte geboren en getogen Limburgers wordt verdedigd en hoe zij met verontwaardiging verre van zich het verwijt wegwerpen, dat zij zich te buiten zouden gaan aan dierenmishandeling.

We hadden er heusch wat voor over gehad, als we er getuigen van hadden kunnen zijn, hoe de „uitlokkers“ van zoo'n eventueel verbod zich zouden hebben verdedigd.

Wij, die totaal buiten de kwestie staan, hebben inderdaad genoten van de animo, waarmee Limburgers hier opkwamen voor vrijheid en blijheid en er voor pasten zich de door hen geliefde vinkensport te laten ontnemen, wijl daarvoor volgens hen niet de allerminste reden bestaat.

De Voorzitter laat eenige krijtfossielen van St. Pieter zien, zoo pas geschonken aan 't Museum door de Enci, o.a. een groote, prachtig-geconserveerde *Lima* en een tand van een *Sauriër*. We hopen later op beide terug te komen.

De heer J. Maessen toont een paar interessante vlindervangsten in 1938 :

1. *Agrotis saucia*, Maastricht 24/8 '38 ; Schinveld 22/9 '38 (det. Lempke).

2. *Agrotis puta* ♀, Maastricht 20/8 '38 (det. Lempke). Hiervan werden in Nederland slechts weinige ex. gevangen.

3. *Leucania vitellina*, Maastricht 26/9 '38. (Volgens de heer Rijk, die dezen vlinder determineerde, het 4e Ned. exemplaar).

Alle exemplaren werden op smeer gevangen.

ZELDZAME LIMBURGSCHE HYMENOPTERA.

Toen mij eenigen tijd geleden het verzoek gedaan werd, een aantal door wijlen Pater Wasmann gevangen Hymenopteren te determineren, heb ik dat volgaarne gedaan, toen nog niet kunnende vermoeden, dat zich daaronder zooveel interessant materiaal zou bevinden. Het bleek namelijk, dat er van vele soorten, welke daaronder voorkwamen, nog slechts enkele exemplaren in de literatuur waren vermeld, en dan is iedere nieuwe vondst nog meer dan anders welkom, om een beter inzicht in het voorkomen hier te lande te verkrijgen.

Aangezien de plaatsruimte het niet toelaat, hier alle in aanmerking komende zeldzame soorten te behandelen, doe ik slechts een greep en noem hieronder alleen enkele van de m.i. meest belangwekkende.

Onder de bijen bevonden zich o.a. een ♂ en een ♀ van *Ammobates punctatus* F. (*Ammobatoides bicolor* Lep.), beide in Juli 1885 te Exaeten bij Roermond gevangen.

In de bekende lijst van C. Ritsema, Tijdschr. v. Ent. XXII, 1878—1879, werd een ♀ genoemd, dat in Augustus 1874 te Beekhuizen is gevangen. Een ander ♀, dat blijkbaar tegelijkertijd is gevangen, bevindt zich in de verzameling van de Landbouwhoogeschool te Wageningen. Van geen van beide dieren is in de lijst van Van der Vecht in de Zool. Mededeelingen melding gemaakt.

Verder is er in de verzameling van het Rijksmuseum te Leiden een ♀ aanwezig, dat in Juli 1887 te Valkenburg is gevangen.

Zou de soort niet meer in ons land voorkomen? De laatst bekende datum toch is van meer dan 50 jaar geleden.

Het dier is opvallend genoeg, met het roodachtig achterlijf, dat op het tweede en derde segment een vlek van korte, witachtige haartjes draagt. Het achterschildje van den thorax steekt als een driehoekige rand naar achteren.

Deze koekoeksbij parasiteert bij *Anthophora bimaculata*, een in Limburg vrij algemeen dier. Nauwkeurige observatie van de nestplaatsen van laatstgenoemde bij zal ons dus moeten leeren, of *Ammobates punctatus* nog in ons land voorkomt.

Chrysis iris Christ. Onder de goudwespen viel mij dadelijk een forsche *Chrysis* op, die ik niet kende. Bij determinatie bleek het *Chrysis iris* Christ. te zijn.

Evenals de gewone *Chr. ignita* heeft de achterrand van het laatste segment 4 duidelijke tanden, doch de wesp is grooter en van boven vrijwel geheel blauwgroen gekleurd; bij *ignita* daarentegen is het abdomen goud gekleurd.

Ik heb de soort nog nergens voor ons land vermeld gevonden. Ook heb ik ze niet in andere groote verzamelingen gezien: de gegevens omtrent de goudwespen zijn evenwel nog vrij schaarsch.

Van enkele zeldzame *Gorytes*-soorten vermeld ik in de eerste plaats *Gorytes (Hoplisus) fallax* Handl.

In een naschrift van zijn tabel in de *Levende Natuur* noemt Bouwman een exemplaar, dat 16 Juli 1922 door Koornneef bij Dieren is gevangen. Het was den heer Bouwman toen blijkbaar niet bekend, dat er tusschen de jaren 1884 en 1895 te Putten, Oisterwijk en Apeldoorn reeds een tiental exemplaren was gevangen, als ik mij niet vergis, door Dr. J. Th. Oudemans, welke dieren momenteel deel uitmaken van de verzameling te Amsterdam.

Het blijkt nu, dat door Pater Wasmann in Juli en Augustus 1885 te Exaeten twee ♀♀ zijn gevangen.

Verrast was ik bij het ontdekken van een *Gorytes* met ingesnoerd tweede achterlijfssegment, welke dus één van de twee soorten van de groep *Lestiphorus* moest zijn. De eerste soort, *Gorytes (Lestiphorus) bicinctus* Rossi, was in 1934 door Koornneef bij Rhenen gevangen, van welke soort ik onlangs ook nog een oud mannelijk ex., destijds bij Venlo gevangen en door Dr. J. Th. Oudemans gedetermineerd, in de verzameling te Amsterdam aantrof.

Bicinctus heeft echter een doorloopenden gelen band op het tweede segment, terwijl deze bij mijn exemplaar onderbroken was. Doch een veel belangrijker verschil is de dwarsgroeve in het eerste segment, vóór den eindrand, welke groeve bij *bicinctus* ontbreekt. Toen dit kenmerk klopte en tenslotte de hartvormige ruimte slechts aan de basis gestreept bleek te zijn, was er geen twijfel meer aan, dat ik *bilunulatus* Costa voor mij had, welke nog zeldzamer is dan *bicinctus*.

Het was een ♂, in Juli 1886 te Aalbeek gevangen.

Een andere zeldzame graafwesp-soort, door P. Wasmann gevangen, is *Tachytes europaea* Kohl, waarvan zich onder het materiaal een tweetal ♂♂, beide Exaeten, Juli, resp. 1885 en 1888, gedateerd, bevonden.

Daar mij uit de literatuur slechts één exemplaar, een ♂ van Venlo, bekend was, acht ik ook het vermelden van deze twee wespen wel van belang. Ik kan niet nalaten erop te wijzen, dat ook hier alle bekende vondsten weer van ongeveer een halve eeuw geleden dateeren.

Tenslotte noem ik nog een paartje van *Dahlbomia atra* F., een prachtige wesp, veel gelijkend op de nauw verwante *Mimesa*'s, doch veel grooter.

Het mannetje, dat sterk opvalt door de verbrede, afgeplatte sprieteinden, is in Juli 1886 bij Aalbeek, het ♀ in Augustus 1886 te Exaeten gevangen. Bouwman noemt als vindplaatsen Venlo en Beekhuizen.

J. P. VAN LITH.

ERRATUM.

In 't artikel „Parasitisme bij Phoriden” (deze jaargang No. 11) staat blz. 113 links, regel 14 v. b.: in larven van *Lasius*; lees: in werksters van *Lasius*.

Foto Gadiot.

Op onze laatste Jaarvergadering, 6 Juni 1938, deelde ik mede, dat Rector Cremers 12 Juni 65 jaar zou worden en dat dit betekende, op 1 Jan. 1939 heengaan als Ambtenaar-Conservator.

Wanneer dan ook weldra de klokken over heel de wereld met hun 12 slagen 1938 uit- en 1939 inluiden, treedt er in 't leven van onzen Conservator en dus ook in dat van ons Genootschap, een belangrijke verandering in.

Bij dit afscheid is het goed ons te bezinnen, op datgene, wat wij gaan verliezen en 't verheugt mij met de andere Redactieleden (minus den Rector) zeer, dat we 2 personen bereid vonden een woord te wijden aan onzen Conservator.

Twee personen.

Eén, een geboren en getogen Limburger, een boemelaar in Gods vrije natuur, een liefhebberende leek. De ander, een „Hollander”, een man van het vak, een dienaar der wetenschap.

Ziet, hoe zij beiden onzen Rector zien.

Het is goed ons te bezinnen, op datgene, wat de Conservator ons achterlaat, zijn Museum. Wij, die iets weten van organisatie en onderhoud van natuurhistorische collecties, die den voortdurenden strijd kennen tegen mot en schimmel, die weten, wat vastzit aan 't verkrijgen van de juiste gegevens, zonder hetwelk een object weinig waarde heeft, zijn vol bewondering over hetgeen door hem is gepresteerd.

Maar meer, veel meer dan onze bewondering

is de waardeering van vele tot oordeelen bevoegde, wetenschappelijke werkers in den lande, en 't is goed enkele uitspraken van hen in ons Maandblad vast te leggen.

Toen bij ons Bestuur het plan rijpte, te trachten Rector Cremers als Conservator ook na 1 Jan. 1939 te behouden, hebben wij ons ernstig afgevraagd, of het verantwoord was, een dergelijke poging te ondernemen in een tijd, dat jong Nederland naar werk snakt. Het Bestuur is te rade gegaan bij tal van prominente biologen, die 't Museum kennen en wij gaarden uit hun brieven de volgende uitspraken. De schrijvers mogen het mij vergeven, wanneer ik ongevraagd hier enkele zinnen uit hun brieven aan de publiciteit prijsgeef. Wij doen dit als een hulde aan onzen Conservator, meer echter nog, om aan velen bekendheid te geven van de wetenschappelijke beteekenis van Genootschap en Museum, het levenswerk van onzen Rector.

De brief van onzen vriend Dr. Jac. P. Thyse geven we in zijn geheel weer, omdat wij naast zijn stem, nog hooren, hoe wijlen E. Heimans den Rector bij zijn eerste kennismaking zag.

Rector, mogen deze regels, in dit Maandblad, door zoovele vrienden aan U gewijd, U eenigen steun geven, als straks met den laatsten slag van twaalf, een mooie periode in Uw leven wordt afgesloten.

G. H. Waage.

TEN AFSCHIED

ONZE RECTOR.

Al had de jongeman, die eenmaal besloot theoloog te worden, ook een aangeboren liefde tot de natuur en de natuurlijke historie de gedachte, dat hij zijn carrière zou besluiten als Conservator van een Museum voor natuurlijke historie in de hoofdstad van Limburg, is voorzeker nooit bij hem opgekomen. Ook al zou, wie hem destijds de vraag gesteld had, welke wel de belangrijkste dag tijdens de Schepping geweest is, de vijfde of de zesde, dan wel de achtste, hem waarschijnlijk in verlegenheid gebracht hebben.

Heeft Rector Cremers als jong theoloog wel nooit gedacht, dat hij nog eens Conservator van een Gemeentelijk Museum en daarmee ambtenaar zou worden, wij op onze beurt hebben nooit gedacht, dat hij daardoor zijn levenswerk zou moeten neerleggen, voordat hij niet langer tot werken in staat zou blijken. Heeft de natuur dus ruim 25 jaar geleden de Leer overwonnen, wij konden niet anders verwachten, dan dat ze ditmaal een gemeentelijke verordening zou doen buiten werking stellen en wel, omdat de belangen bij de voortzetting van een zoo belangrijke en veelomvattende taak als die van den Conservator van het Gemeentelijk Museum voor natuurlijke historie niet enkel een Maastrichts, maar een Nederlandsch belang geacht mag worden, en Rector Cremers er een voorbeeld van is, dat de wetgever voorzichtig moet zijn met het bepalen van een leeftijdsgrens voor burgerlijke ambtenaren.

Maar kan men Rector Cremers een ambtenaar noemen? De natuurvorscher, die met anderen den grondslag wist te leggen voor het Genootschap en dit een zoo gefundeerde en wijd verbreide reputatie bezorgde? Die niet alleen een belangrijk aantal belangstellenden om zich wist te verzamelen, maar met zijn groote menschenkennis dit overigens zoo heterogene gezelschap wist bij elkaar te houden? Die met zijn liefde voor de natuur in het algemeen en de Limburgsche in het bijzonder en met zijn veelzijdige kennis betreffende het uitgestrekte gebied der natuurlijke historie zoo velen wist te inspireeren tot het steeds meer aanvullen van de verzamelingen van het Museum, zoodat dit in een zoo korte spanne tijds een ontwikkeling vertoont, als men er nauwelijks een tweede voorbeeld van zal kunnen aanwijzen.

Wij hadden, toen het Genootschap aan het Gemeentebestuur van Maastricht een regeling voorstelde, waardoor het Rector Cremers mogelijk gemaakt werd zijn levenstaak, naar wij allen hopen, nog jaren te kunnen voortzetten, verwacht, dat daarover ten stadhuize zelfs geen aarzeling zou opkomen. Al was het maar, omdat ons Natuurhistorisch Museum tot de zaken van internationale beteekenis is gaan behooren, waarop Maastricht het recht heeft zich te beroemen en het daaraan evenwaardige op de vingers van één hand te tellen is. Maar we hadden daarbij vergeten, dat, als we Maastricht gekend hebben als een kleine stad van 33.000 inwoners, nog niet bij elkaar zijn de 100.000, die noodig zijn om een groote stad te vormen.

Doch de geest van een groote stad had zich bij deze gelegenheid toch al wel spontaan kunnen uiten.

Gelukkig blijkt die geest aanwezig bij den Raad. Want toen we onlangs bij een lid van de grootste fractie met belangstelling informeerden, wat men inzake het voorstel van het Genootschap besluiten zou, kregen we het geruststellende antwoord, dat men in zijn fractie van gevoelen was, dat de Rector niet vervangen moest worden, omdat hij niet evenwaardig te vervangen is. Meer hebben we toen niet gevraagd, Maar we willen dit antwoord hier herhalen, omdat er uit blijkt, dat ook vertegenwoordigers van de Maastrichtsche burgerij overtuigd zijn van het bijzonder waardevolle van hetgeen Rector Cremers, met inzet van zijn geheele persoonlijkheid, heeft tot stand gebracht in het belang niet alleen van de natuurlijke historie, maar tevens van de reputatie van Maastricht. En van hen, die volkomen vreemd staan tegenover het Natuurhistorisch terrein en zich van des Rectors zeer bijzondere verdiensten geen voorstelling vormen of willen vormen, zij er hier op gewezen, dat het voorstel van het Genootschap voor de Gemeente een belangrijke besparing aan jaarlijksche uitgaven beteekent en dat, waar het Gemeentebestuur thans afwijzend moet beschikken op verzoeken, welke het o zoo gaarne zou toestaan, het niet aangaat een voorstel te verwerpen, dat volgens alle tot oordeel bevoegden in het belang zou zijn van het Museum, en dus van de Gemeente, en van de geldmiddelen van de Gemeente. Intusschen zijn wij overtuigd, dat ook heden nog geldt het oude gezegde, dat het een groot volk is, dat zijn groote mannen eert, door te laten blijken, dat het hun werk waardeert en prijs stelt op een voortzetting daarvan, mede omdat het in casu bijdraagt tot de reputatie van Maastricht.

Voor de burgers, die daarvan misschien nog niet overtuigd zijn en, helaas, nog altijd niet het Genootschap door een lidmaatschap steunen, moge het volgende naar voren gebracht worden. Het mag tevens tegenover den scheidenden gemeenteambtenaar getuigenis afleggen van het feit, dat als nog niet allen zijn beteekenis als Conservator voldoende beseffen, zij, die het Natuurhistorisch Museum hebben zien ontstaan en het daaraan besteede organisatietalent en ontzaggelijke werk met belangstelling hebben gevolgd, de bereikte resultaten hoogelijk waardeeren.

Zuid-Limburg is een merkwaardig land. Het is niet uitgestrekt, maar natuurhistorisch bekeken is het van buitengewone beteekenis. En als de bewoners van zeer uiteenloopende afkomst, inzichten en levensopvattingen zijn, de natuur zelf is al evenveelzijdig. Hoeveel formaties zijn hier niet in den bodem aanwezig, die in den loop der eeuwen door en over elkaar geschud zijn, hoeveel is hier niet aangevoerd en weer afgesleten en gedeeltelijk weggevoerd! Maar het belangrijkste is, dat van dat alles toch altijd weer het een en ander aan de oppervlakte is gekomen of is blijven hangen. Resten van planten- en dierenwerelden van meerdere tijd-

perken zijn in versteenden vorm onder de oppervlakte bewaard gebleven of in levenden vorm daarboven nog te vinden. Er is alles te zamen een schat van fossielen en levende planten en dieren, zoodat wie thans in ons Natuurhistorisch Museum ronddoelt, getroffen wordt door een welhaast niet te overziene verscheidenheid in vormen, waarin het Leven in honderdduizenden jaren zich boven dezen betrekkelijk beperkten lap gronds heeft geuit.

Ook in de vorige eeuw reeds waren er geleerden en verzamelaars, die met oordeel des onderscheids profiteerden van het werken, dat, zij het op bescheiden schaal, toen in den Limburgschen bodem geschiedde, of die verzamelden een rijken schat van planten, welke groeiden in den kleinen hof van Eden, die Zuid-Limburg heet. Maar van al die vondsten en verzamelingen bleef nagenoeg niets in Limburg. Wat de 19e eeuw hier te zamen zag brengen, ging voor Maastricht verloren. En dat zou in de 20ste eeuw, toen door omstandigheden veel meer in den bodem gewroet zou worden, weer precies zóó gegaan zijn, indien Cremers niet den stoot gegeven had tot de oprichting van Genootschap en Museum, die beide op tijd kwamen. Want door de mijnindustrie en al wat zich daaraan vastknoopte, door de geweldige behoefte aan mergel in de oorlogsjaren en daarna, doordat men den Kunrader mergel weer meer als bouwsteen ging waardeeren, doordat men ook elders in Zuid-Limburg bepaalde delfstoffen ging exploiteeren en druk in de Maas ging baggeren, kanalen ging graven en spoorwegen ging aanleggen, moest een materiaal ter beschikking komen, waarvan men vroeger nooit gedroomd had. Maar het kwam er vooral op aan allerwegen belangstelling te wekken voor een zorgvuldig behandelen van de vondsten, en dat nu was den Rector toevertrouwd!

Ook waren er in Limburg aan beide zijden van de staatkundige grens collecties aanwezig, die voor het oude cultuurcentrum Maastricht gewonnen en dus voor Limburg behouden moesten worden, en als men het nooit genoeg waardeeren kan, dat de wereldberoemde collectie-Pergens uit Maeseyck voor Limburg bewaard bleef, dit zou niet het geval zijn geweest, indien er geen Natuurhistorisch Museum en geen Rector Cremers geweest waren. Zoo kwam ook de prachtige vogelverzameling-Nillesen naar Maastricht, evenals hetgeen dr. de Wever voor en na verzameld en aan het Museum geschonken heeft en dat men waardeeren zal, zoolang er nog menschen zullen zijn, die belangstellen in de flora van Zuid-Limburg. Ook de aanwezigheid van een zoo belangrijk centrum van natuurwetenschappelijk onderzoek als het Jesuïetenklooster van Valkenburg, de vorming van een steeds aangroeiende en reeds hoogst belangrijke bibliotheek, het zijn alle factoren, die van het Maastrichtsche Museum in zoo korten tijd maakten een Wetenschappelijk Natuurhistorisch centrum, dat iedere stad in de Nederlanden ons benijden kan.

En nu is de Rector 65 jaar geworden, wat hij, naar het ons toelijkt, maar matig waardeert, en als men hem een compliment maakt over zijn ver-

zamelingen, dan is hij ook daarover minder enthousiast dan ieder ander, die bewondert alles wat al te zamen gebracht werd, en niet, als de Conservator, bovendien beseft, wat er nog aan ontbreekt.

De Rector, hij moge dan geen parochie of geestelijke gemeenschap hebben om voor te zorgen, heeft zelf een congregatie gesticht van een zeer bijzonderen aard. Want hij heeft gedurende een kwart-eeuw voor gelijk gestemde menschen de schoonheid en veelzijdigheid van de Schepping kunnen verkondigen en de belangstelling voor de natuur en haar wonderen kunnen wekken en levendig houden. Onverflauwd blijft de belangstelling van de honderden, die lid werden en bleven van het Genootschap, de excursies meemaakten, de maandelijksche bijeenkomsten bezochten, bijeenkomsten, waarop steeds weer belangrijke mededeelingen gedaan worden over wat er alzoo in de landouwen van Limburg ontdekt of herontdekt werd.

De Rector laat zich daarbij maar zelden onbetuigd. Hij heeft bovendien een zeer aparte, ja karakteristieke wijze om iets te vertellen in een Nederlandsch, dat bij alle correctheid toch door de bijzondere intonatie den Limburger verraadt, en nog wel een, die niet aan de boorden van de Maas, maar meer oostwaarts geboren is. Maar waar het op aankomt, dat is de melodie in die stem en daarin zit weer iets van de muziek van de ziel, die het ons allen, als we er naar luisteren, aandoet. Dan voelen we ons een beetje als de discipelen, die naar den Meester luisteren en dan beseffen we instinctief, dat die groote eruditie, welke ook dit talent zoo niet schiep dan toch polijste, van een zeer oude cultuur getuigt. Een cultuur, waarop Zuid-Limburg zich mag voorstaan en die feitelijk het mooie is van de Limburgsche gemeenschap.

Als ik het zoo zeggen mag: de Limburgsche bodem heeft vele zeldzame wezens voortgebracht en tot de allereerste exemplaren reken ik — en velen ongetwijfeld met mij — Rector Cremers. Men houde hem in eere; het is zeer de vraag of de twintigste eeuw er zóó nog een tweede in Limburg zal aantreffen.

J. Nypels.

RECTOR JOS. CREMERS.

Zoudt U zoo vriendelijk willen zijn een artikel te schrijven: „Hoe de wetenschap Rector Cremers ziet” vroeg de onvolprezen Hoofdredacteur van het onvolprezen Natuurhistorisch Maandblad mij. Hoe onweerstaanbaar de verzoeken van den heer Waage doorgaans ook zijn, dezen keer heb ik toch geargeld met een directe inwilliging. Aan de eene zijde van de balans lag mijn bewondering voor den Rector. Aan de andere zijde een begrijpelijke huivering om mijzelf te qualificeeren als niets meer of minder dan vertegenwoordiger van de wetenschap. Dat de balans toch naar die éene zijde is doorgeslagen, vindt zijn oorzaak in het feit, dat mijn vrienden mij een bescheiden mensch plegen te noemen. Wie eens steelt is een dief. En wie

De Rector bij zijn nieuwste aanwinst.
Foto Gadiot.

eenmaal den naam heeft bescheiden te zijn, verliest dezen niet spoedig. Dus waag ik het er maar op.

In de dubbele functie van Conservator van het Museum en Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap heeft Rector Cremers een verdienste, waarvoor de Wetenschap hem m.i. niet dankbaar genoeg kan zijn.

In de jaren, dat ik Conservator van het Rijksmuseum van Geologie te Leiden was, heb ik eerst recht leeren beseffen, welk 'n groote waarde het heeft, dat de leiding van een provinciaal museum in handen van een man als de Rector is. De groote strijd, die er toch, naar mijn meening, door de musea van Rijk en Provincie, in hechte samenwerking, te voeren is, is die voor het redden van wetenschappelijk materiaal. Neem een vak als de palaeontologie als voorbeeld. Geregeld worden er meerendeels door leeken, fossielen gevonden. Wat gebeurt er mee? Ze worden of achteloos weggegooid of komen in handen van zoogenaamde liefhebbers. De voorwerpen worden soms keurig netjes, soms op de meest slordige wijze, opgeborgen. Veelal komt er wel een etiket bij, waarop de vindplaats vermeld staat. Maar de finesses, die juist den wetenschappelijken werker van zooveel nut kunnen zijn, ontbreken meestal geheel en al. Ik moge een voorbeeld noemen. Tijdens het graven der Twente-kanalen is er door ingenieurs en opzichters van 's Rijks Waterstaat en van de Heide Maatschappij bij iedere vondst van een fossiel skeletstuk met groote zorg op gelet, dat de diepte, waarop het voorwerp gevonden was, nauwkeurig werd vastgelegd. Dit geschiedde op verzoek van het Rijksmuseum van Geologie. Het pollenanalytisch onderzoek van Mr. Florschütz had toch al uitgewezen, dat in de dikke Würmien-afzettingen, die door deze kanalen aangesneden werden, dui-

delijk de stadia, waarin terugtrekking van het Würm-ijs uit Duitschland geschied was, weerspiegeld waren. Het was dus van het hoogste belang om uit te zoeken, welke zoogdieren hier in Nederland in zoo'n koud stadium en welke er gedurende een warmer interstadium, leefden. Maar ondanks het oplettend toezicht der opzichters, zijn er toch nog beenderen in handen van amateur-geologen gekomen. Ik heb enkele van deze later gezien, doch moest helaas constateeren, dat het gegeven, 't welk hier juist van zooveel belang was, t.w. de diepte, ontbrak.

Een tweede groot bezwaar, dat bestaat tegen het aanleggen van verzamelingen door particulieren, is het feit, dat in 90 % van de gevallen de collectie haar bestaan eindigt op de vuilnisbelt. Soms nog tijdens het leven van den amateur, hetzij door een verloren gaan van zijn animo, hetzij onder dwang van haar, die de scepter zwaait tijdens de jaarlijkse Nederlandsche Schoonmaak. Meestal echter na het overlijden. Het komt slechts zelden voor, dat erfgenamen zoo'n natuurwetenschappelijke collectie als iets anders dan „oude rommel" beschouwen.

Hoe dit nu te bestrijden? Door voorschriften? Maar een amateur laat zich, terecht, in dit opzicht niets voorschrijven! Denk de mooiste middelen uit, om het kwaad uit te roeien. Schrijf ellenlange artikelen. Ge zult niets bereiken. Geef een kamergeleerde van internationale reputatie met alle kundigheden van een goed beheerder de leiding van een museum in handen, desnoods met de opdracht de amateurs te organiseeren. Ge zult niets bereiken. Maar zet een man met de karaktereigenschappen van Rector Cremers aan het hoofd van een Museum en ge zult alles bereiken. Want zoo iemand wordt de Voorzitter en ziel van het plaatselijk Natuurhistorisch Genootschap. Daar komen ze aanzetten, al onze amateurs, van heinde en ver. Want ze willen er bij zijn, als de Voorzitter iederen eersten Woensdag van de maand „de vergadering opent". Telkens, wanneer ik, hier in Leiden, dat grijze blaadje uit Maastricht op mijn ontbijttafel vindt, voel ik, dat er weer iets moois aan mij voorbij gegaan is. Want dan heb ik weer niet mee aan kunnen zitten en niet mee kunnen genieten van de manier, waarop slechts een Rector Cremers een geest van gemoedelijkheid, gezelligheid en wetenschappelijke belangstelling kan brengen.

Het is duidelijk, hoe juist de combinatie Conservator-Voorzitter hier nuttig werkt. Wie al verzamelaar is, komt vanzelf op de vergaderingen. Maar daar vindt hij als Voorzitter een museum-conservator, die hem, beter dan wie ook, weet bij te brengen, dat er vondsten gedaan kunnen worden, die niet in zijn particuliere collectie, maar in een museum thuis behooren. Wie er echter geen eigen verzameling op na houdt, doch een vriend van het museum is, komt ook ter vergadering. En daar vindt hij een Voorzitter, die, beter dan wie ooit, hem liefde voor de natuur weet bij te brengen, die hem prikkelt tot meer verzamelen..... ten behoeve van het museum, wiens vriend hij is!

1 Januari treedt Rector Cremers af als ge-

meente-ambtenaar. Laten we echter hopen, dat het museum nog jaren lang van zijn onmisbaren steun mag profiteren, doch dat dan tevens de bezoekers der Woensdagvergaderingen nog heel veel malen hun energieken leider in den Voorzittersstoel zullen zien.

Prof. Dr. I. M. v. d. Vlerk,
Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie
Leiden.

Bloemendaal, 5 Juli '38.

Hooggeachte heer Waage,

Met groote bezorgdheid verneem ik, dat de leeftijdsgrens oorzaak zou zijn, dat Rector Cremers af zou treden als Conservator van het Museum. Nog levendig herinner ik mij hoe geestdriftig wijlen mijn vriend E. Heimans, uit Limburg komende, mij verhaalde van zijn kennismaking met Cremers en getuigde: hier hebben wij een man, die in staat is de heerlijke natuur van Zuid-Limburg te brengen tot de belangstellenden en haar de waarde te geven, die haar toekomt.

In die verwachting zijn wij niet bedrogen en voortdurend hebben wij ons er in verheugd, hoe hij de wakkere schare van de Limburgsche natuurkenners wist te organiseren, een organisatie, die leidde tot de stichting van het zoo gewaardeerde Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en het zoo rijke Museum, een der grootste aantrekkelijkheden van Maastricht. En Genootschap noch Museum kunnen wij ons nu niet denken zonder Cremers. Wie zou zijn opvolger kunnen zijn?

Intusschen, dunkt mij, is het wel mogelijk hem te houden, daar toch de wet excepties toelaat. Wij hebben indertijd aan de Amsterdamsche Kweekschool een voortreffelijk leerbaar kunnen behouden tot na zijn zeventigste jaar. Het was ook zoo'n „onverwoestbare”.

Helaas, aan oud worden is niet te ontkomen, maar voor den een gaat dat minder snel dan voor den ander. Ik ondervind dat helaas zelf. Maar Cremers is nog lang niet oud en zou nog met eere jarenlang Limburg's vaan hoog kunnen houden. Ik hoop van harte, dat een goede en waardige *modus vivendi* gevonden worde.

Met hartelijke groeten (ook aan Cremers) hoogachtend,

Uw dw.
Jac. P. Thyse.

UITTREKSEL VAN BRIEVEN, DIE ONS BEREIKTEN.

Prof. Dr. Baas Becking, *Hoogleraar-Directeur van het Botanisch Laboratorium te Leiden.*

Wij allen hier in Leiden zouden het heengaan van den Rector ten hoogste betreuen. Hij heeft het Museum gemaakt tot een der belangrijkste regionale instellingen van ons land. Dat Maastricht als wetenschappelijk centrum zoo hoog staat, heeft het niet in de laatste plaats aan den Rector te danken.

Prof. Dr. I. v. d. Vlerk, *Rijksmuseum van Geologie te Leiden.*

Ik schroom dan ook niet te zeggen, dat ik het voor de ontwikkeling van de natuurwetenschappen in ons land een ramp zal vinden, wanneer Rector Cremers zijn Conservatorschap neerlegt.

Prof. Dr. L. F. de Beaufort, *Directeur Zool. Museum te Amsterdam.*

Pensioneering op 65-jarigen leeftijd is voor wetenschappelijke arbeiders te vroeg. Hoogleraren en Lectoren blijven tot hun 70ste jaar. Zolang Rector Cremers daar lichamelijk voor geschikt is, moet U trachten, in het belang van het Museum, hem als Conservator te behouden. Hij heeft vele relaties gedurende zijn Conservatorschap met belangstellenden in de studie der natuur verkregen en groote ervaring op museologisch gebied opgedaan. Die kennis en die ervaring komen het Museum thans voortdurend ten goede.

Prof. Dr. T. J. Stomps, *Hoogleraar-Directeur Hortus Botanicus te Amsterdam.*

Dat ware inderdaad een ramp, wanneer Rector Cremers zou moeten aftreden als Conservator. Maar hoe gemakkelijk is het te redden op de manier, voorgesteld door Uw Be-stuur.

Prof. Dr. Eug. Dubois, *Oud-Hoogleraar te Amsterdam.*

Ik behoef het nauwelijks te zeggen, dat het bericht over het aftreden, mij en vele anderen die uit hoofde hunner wetenschap het voorrecht hadden met den voortreffelijken geleerde en vriendelijke mensch, die Rector Cremers is, in aanraking te komen, den schrik om het hart deed slaan. Wij hopen, dat de Gemeente

Maastricht, die trotsch kan zijn op het werk van Rector Cremers, een weg moge vinden, om hem nog eenige jaren aan haar Natuurhistorisch Museum verbonden te houden.

Dr. J. Heimans, *Privaat-Dozent aan de Amsterdamsche Universiteit.*

Ik besef volkomen, wat het verlies voor het Museum en het Genootschap beteekent: niet veel minder dan de dreigende ondergang van het Museum, althans het te loor gaan van zijn wetenschappelijke waarde. Natuurlijk is het onmogelijk een opvolger te vinden van ook maar bij benadering gelijke hoedanigheden. Zelfs de allerbest gestudeerde bioloog zou toch nooit de alzijdige kennis van en de belangstelling voor de Limburgsche natuur in haar geheel bezitten.

Prof. Dr. L. Rutten, *Hoogleraar-Directeur Geologisch Instituut te Utrecht.*

Indien U dus een mogelijkheid kunt aangeven waardoor de heer Cremers nog eenige jaren als Museum-leider gespaard wordt, zou ik dit ten zeerste toejuichen.

Prof. v. Vuuren, *Hoogleraar Geographisch Instituut te Utrecht.*

Dit (het aftreden), zoo kan ik U verzeke- ren, zou in de wetenschappelijke wereld van ons geheele land ten zeerste betreurd worden. Hij heeft door zijn degelijken en toch zoo enthousiasten geestelijken arbeid, den rijkdom van Limburg aan natuur en cultuur voor het noorden geopenbaard. Het zou zeer te betreuren zijn hem uit dit werk te rukken.

Het is daarom, dat ik mede namens de beide bovengenoemde geleerden (Prof. Dr. Oestreich en Dr. J. Hol) de pogingen door Uw Genootschap aangewend krachtig zou willen steunen.

Prof. Dr. J. Bonnema, *Oud-Hoogleraar te Groningen.*

De verzameling, die hij daar bijeen heeft gebracht, heeft een groote wetenschappelijke waarde en is op uitstekende wijze tentoongesteld, zooals alleen kan geschieden door iemand, die een groote kennis van palaeontologie, geologie, zoölogie en botanie heeft. In het belang van het Natuurhistorisch Genootschap en van de wetenschap, hoop ik dan ook zeer, dat de pogingen om Rector Cremers als Conservator te behouden, zullen slagen.

Prof. Dr. W. Jongmans, *Hoogleraar te Groningen.*

Het heengaan van den man, die het Museum feitelijk heeft gemaakt en die er steeds bewonderenswaardig gewerkt heeft, zou ten zeerste te betreuren zijn. Het aanblijven zou en in het belang van het Museum, en in dat der Natuurhistorische studie in Limburg zijn.

Prof. Dr. J. Umbgrove, *Instituut voor Mijnbouwkunde te Delft.*

Hij is immers een der weinigen, die beschikt over zoo veel kennis en capaciteiten, dat hij alle uiteenlopende onderdeelen van het Museum goed beheerscht en kan verzorgen. Ik hoop in het bijzonder voor Museum en Genootschap, dat gij zult slagen.

Prof. Dr. W. Roepke, *Hoogleraar te Wageningen.*

Rector Cremers is iemand, die ook ver buiten de grenzen van de provincie Limburg groote populariteit geniet, bij het groote publiek zoowel als bij alle biologen, onverschillig van welke geloofsrichting of politieke overtuiging. Zijn reputatie als Directeur van Uw Museum is uniek. Ongetwijfeld zal het ten zeerste worden betreurd, wanneer Rector Cremers nu zou moeten aftreden.

Prof. Ir. A. Sprenger, *Hoogleraar te Wageningen.*

Ik ben er van overtuigd, dat geheel biologisch Nederland het zou betreuren, indien het Gemeentebestuur niet zou kunnen ingaan op Uw verzoek.

Hij is een figuur geworden, die niet alleen Maastricht en Limburg aan zich verplicht heeft, maar die tevens groote betekenis heeft gekregen ver over de grenzen van de provincie heen. Ik ben ervan overtuigd, dat mijn collega's in de biologie en de vakken die hiermede verwant zijn, het zouden toejuichen, indien hij zijn werkkracht nog enkele jaren aan het Genootschap en het Museum zou kunnen wijden.

Dr. P. Tesch, *Directeur der Geologische Stichting te Haarlem.*

De geheele wetenschappelijke staf van dezen dienst zou het met U ten zeerste betreuren, indien Rector Cremers per 1 Jan. als Conservator zou moeten aftreden. Ook namens de hier werkzame geologen ondersteun ik gaarne en met aandrang het verzoek aan den Raad der Gemeente Maastricht.

ABONNEERT U OP:

„DE NEDERMAAS”

LIMBURGSCH GEÏLLUSTREERD MAANDBLAD,

MET TAL VAN MOOIE FOTO'S

Vraagt proefexemplaar:

bij de uitgeefster Drukk. v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

Prijs per aflevering **fl. 0.40** — per 12 afleveringen franco per post
fl. 4.-- bij vooruitbetaling, (voor Buitenland verhoogd met porto).

Hierlangs afknippen.

BESTELKAART VOOR BOEKWERKEN

Aan Drukkerij v.h. CL. GOFFIN

Nieuwstraat 9,

MAASTRICHT

Ter Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9,
is verkrijgbaar:

De Nederlandsche Mieren en haar Gasten

door

P. H. SCHMITZ S. J.

(146 bladzijden, met 56 figuren).

Ingenaaid fl. 1.90, gebonden fl. 2.40 per exemplaar.

Dit mooie boek is, om wille van inhoud en **stijl**, zeer geschikt als **leesboek**
op Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen.

Ondergeteekende wenscht te ontvangen:

.....ex. Avifauna der Nederlandsche Provincie Limburg

* Ingenaaid à Fl. 9.50 per stuk
* Gebonden á Fl. 11.— per stuk

plus 50 ct. porto

.....ex. Aanvullingen à Fl. 1.50 p. stuk, plus 15 ct. porto.

Adres:

Naam: